

Marin Škarica

IVAN MERZ — PROMICATELJ
LITURGIJSKE OBNOVE U HRVATSKOJ

Prof. dr Tommaso Federici, profesor na Papinskom liturgijskom institutu i na Teološkom fakultetu Propagande fide u Rimu, upoznavši osobu i djelo Ivana Merza, ostao je zadivljen i oduševljen te je, među ostalim, napisao i ovo:

»Osoba i djelo Ivana Merza izazivaju neizrecivo iznenađenje čim im se čovjek približi. 'Velika' evropska kultura, bitno utemeljena na osi Pariz — Berlin, s nekim bočnim izdancima, uopće nema pojma ni o Ivanu Merzu ni o onome što je on značio za svoju hrvatsku domovinu na religioznom, duhovnom i liturgijskom području ... Voditi disertaciju o Ivanu Merzu silno oduševljava. Ulazi se zapravo u vitalnu razmjenu, kojoj je teško izmaći i od koje je nemoguće ne naučiti veoma mnogo ... Taj laik, mlad, bez puno pomoći sa strane, ujedinjuje izvanredno prodoran genij s ne malim znanjem ... Njegova nadarenost jest intuicija, koja mu omogućava da odmah pronikne u prave probleme duha, društva i budućnosti: zato je anticipirao gotovo 40 godina prije, naravno, ne u potpunosti, što je II. vatikanski sabor djelomično sankcionirao, djelomično ohrabrio na području potpune obnove kršćanskog života. — Kao laik i kršćanin, začetnik obnove, zaslužuje divljenje i naklonost... Mogu se približno naznačiti tri centra njegova života: studij i integralna asimilacija kršćanske vjere, u čemu među svojim suvremenicima u Evropi zaista prednjači; u centar studija stavlja liturgiju, predmet svoga neposrednog interesa kao privilegirani instrument potpune obnove u Crkvi. Zatim život življen s ponavljanim i uvijek potpunijim odlukama o postizanju svetosti, ostvarivanim bez pridržaja; u centru tih odluka stoji uvijek liturgijski život kao dokaz ljubavi i zajedništva s Bogom u slavljenju zajednice. Na koncu, apostolat među mladeži, kojemu je stvarno posvetio svoj život i kojemu postavlja kao cilj liturgiju ... Sve je to kao cementirano njegovom neuma-

njenom vjernošću Crkvi, Papi, biskupima... Njegova nauka, nadahnuta »Katoličkom Akcijom«, neovisnom od politike, kao pravim načinom prisutnosti »Crkve u svijetu« jest model istine, stvarnosti, lucidnosti, aktualnosti, od kojega je pisac ovih redaka naučio mnoge značajne činjenice ... Mi profesori Papinskog liturgijskog instituta puni smo divljenja nad liturgijskom naukom Ivana Merza ...«'

Tako piše Tommaso Federici, laik, Talijan. Vidimo da se osoba i djelo Ivana Merza polako upoznaju i izvan naše domovine, i to u pravom svjetlu. Tako istinsko i duboko poznavanje Ivana Merza, nažalost, sve do danas nije ni kod nas ostvareno. Zato nas istinski raduje održavanje ovoga znanstvenog simpozija o Ivanu Merzu, koji će, vjerujemo, pridonijeti veoma mnogo potpunijem i točnijem upoznavanju osobe i djela Ivana Merza.

Ovim predavanjem trebao bih ukratko prikazati Ivana Merza kao promicatelja liturgijske obnove. Razumije se da će taj prikaz, zbog ograničenosti vremena, biti veoma sumaran.

7. *Vjersko-Uturgijsko dozrijevanje Ivana Merza*

Životni put Ivana Merza je zaista neobičan i jedinstven. Potječe iz obitelji koja se smatrala katoličkom, ali on u njoj nije primio dublji vjerski odgoj. Prekretnicu i posve novo usmjerenje u njegovu životu izazvala je tragična smrt djevojke Grete Teschner, u koju je on bio zaljubljen. Taj ga je događaj preporodio, kako sam kaže, te on odbacuje površno poimanje života i počinje sve promatrati pod vidom vječnosti. Odlučnu i konačnu ulogu u usmjerenju njegova života odigrao je Ljubomir Maraković, koji ga je potakao na čitanje bečke katoličke revije *Gral*. To čitanje je veoma pozitivno utjecalo na Merza, jer je on tu otkrio ideale svoga života: Euharistiju, Mariju, Crkvu — Isusa u Euharistiji, u Crkvi po Mariji.

Merz je misaon i pronicav čovjek i zato se nikad nije zadovoljavao osrednjošću, nego je neumorno tražio istinu. Zato njegovo vjersko dozrijevanje, započeto u zadnjem razredu gimnazije, napreduje vidno i neobično brzo u Vojnoj akademiji, čemu je mnogo pridonijelo čitanje knjige *Die Kunst zu beten* (Vještina moljenja), na što ga je opet potaknuo Maraković. To čitanje je još više osnažilo njegovu vjeru i naučilo ga moliti, te je otada zavolio molitvu. Već tada piše da moliti znači vjerovati i da je vjera bez molitve mrtva. Merz je na poseban način produbio svoju vjeru i svoj unutarnji život za vrijeme rata. Promatrajući sve grozote i patnje, u molitvi i razmišljanju dolazi do zaključka da jedino vjera može dati otkupiteljski smisao svim patnjama i da jedino kršćanski principi imaju apsolutnu vrijednost i jedino oni daju potrebnu snagu da se

1 T. FEDERICI, *Otkriće Ivana Merza, u Ivan Merz — glasilo Postulature* 1-2 (0975) 30 — 31.

podnese sva ratna tragedija. To ga potiče na razmišljanje o smislu života, o otkupiteljskoj vrijednosti patnje, o misteriju Euharistije, o snazi i značenju molitve."

Ali nas ovdje zanima više od svega Merčevo liturgijsko usmjerenje. Nameće nam se pitanje: što je na Merza djelovalo, što ga je usmjerilo posve liturgijski? — Smatramo da se rješenje ovoga pitanja nalazi u Merčevoj dubokoj i istinskoj ljubavi prema Crkvi, prema živom Kristu u Crkvi — dakle prema Crkvi — Kristovu mističnom tijelu. On je posve uronio u misterij Crkve. Dušan Žanko piše: »Ne znam da li je uopće moguće zamisliti religioznu fizionomiju dra Ivana Merza izvan svijetlog kruga, u kojemu zrači ona najdublja, mistička ideja o Crkvi. On je tako organski, duhovno nosio Crkvu u svome biću da joj se osjećao živim udom, kao što je ruka ili noga ud jednoga organizma, koji se zove čovjek. Sva njegova duša, to je bila ljubav za Crkvu, ljubav u Crkvi.«'

Možemo reći da je Merz bio opijen idejom Crkve. On je htio biti pravi sin Crkve, htio je živjeti istinski i duboko u Crkvi i s Crkvom. A bio je svjestan i uvjeren da se život s Crkvom i u Crkvi najbolje ostvaruje u liturgiji i da ne možemo biti pravi sinovi i članovi Crkve ako nismo ljudi molitve, ako po liturgiji ne proživljavamo s Crkvom njezine misterije. On je također znao da nema prave liturgije i molitve ako istinski ne ljubimo Crkvu, ako nismo u dubokom jedinstvu i ljubavi s Crkvom. To je ključ koji nam otkriva tajnu duše Ivana Merza, ključ koji nam pomaže da shvatimo zašto je on onako žarko i sinovski ljubio Crkvu i zašto je na onako dubok način proživljavao i doživljavao misterije Crkve upravo po liturgiji. On je ispravno shvatio da će upravo po liturgiji najbrže i najbolje uroniti u božanski život milosti.

Poseban utjecaj na Merčevo ispravno i duboko shvaćanje vrijednosti crkvene molitve imala je konferencija o zajedništvu svetih, koju je održao George Goyau. On je tada potpuno i duboko shvatio Crkvu te ljepotu i bit njezine molitve, koja ujedinjuje u mističnom zajedništvu Crkvu na zemlji, u čistilištu i u nebu. Poslije te konferencije napisao je: »Ovdje sam shvatio snagu kršćanske molitve.«* Dušan Žanko zaključuje: »Od toga časa je Merčeva duša ... sjedinila svoju molitvu s molitvom cjelokupne Crkve i time postala skroz naskroz liturgijska.«"

Tako je Merz došao do uvjerenja da mu upravo liturgija omogućuje da se na najbolji i najdublji način ujedini s cijelom Crkvom u pjevanju hvale Presvetom Trojstvu — nebu. Sada nam postaje posve razumljivo njegovo neumorno nastojanje da povuče i druge za sobom, da ih povuče u sferu molitve i liturgije, duše i mistike; postaje nam razumljiv njegov

2 Usp. I. MERZ, *Dnevnik (otipkano pisacim strojem)*, Zagreb 1972., str. 340 — 530.

3 D. ŽANKO, *Duša dra Ivana Merza*, u *Život* 5 (1938) 250.

4 I. MERZ, *Dnevnik*, 791.

5 D. ŽANKO, *Dr Ivan Merz — član Crkve, Mističnog tijela*, u *Život s Crkvom* 4 (1938) 99.

liturgijski apostolat i njegovo uvjerenje da će preko liturgije najbolje i najdublje obnoviti vjerski život kod hrvatske katoličke mladeži.

Iz ovoga nam također postaje jasno zašto je on za vrijeme svoga ponovnog studija u Beču nakon rata i posebno za vrijeme svoga boravka u Parizu upotrijebio sve svoje raspoloživo vrijeme i nastojanje da još više produbi svoju vjeru i da zađe što dublje u shvaćanje i u bit liturgije. Isto tako sada shvaćamo zašto je više puta išao u San Gabriel kod Modlinga, gdje je bila velika misionarska škola i gdje su se obavljali svečani liturgijski obredi. Tu je i Merz u Svetoj sedmici 1920. obavio liturgijske duhovne vježbe, koje je studentima držao poznati etnolog p. Wilhelm Schmidt. P. Schmidt je bio velik učenjak, ali i čovjek duboke vjere, koju je svakog dana proživljavao u dubini duše, živeći s Crkvom u liturgiji. Zato je i mogao s mnogo entuzijazma i ljubavi govoriti o liturgiji, jer nije govorio ono što je samo razumski shvaćao, nego prije svega ono što je duboko proživljavao u svojoj nutрини. To religiozno osvjedočenje poznatog i učenog čovjeka i njegova ljubav prema liturgiji imali su velik utjecaj na sve koji su obavljali te liturgijske duhovne vježbe, a posebno na Merza.

Dr Avelin Čepulić piše o tome: »Po kasniji Merčev duševni život bile su vrlo odlučne tzv. liturgijske duhovne vježbe u Sv. Gabrijelu kod Modlinga... Te su vježbe utisnule u Merčev vjerski život onaj snažni liturgijski pečat... Crkva je svojom liturgijom slavila slavije osobito u jednoj duši: u duši Ivana Merza. On je odsad počeo sve više proučavati i uživati liturgijske ljepote.«* To potvrđuje i Dušan Žanko: »Dr Merz je u Sv. Gabrijelu u duhovnim vježbama upoznao veličanstvo liturgije i otada je on njezin najdublji poklonik i apostol. Stil mu poprima umjetnički čar kad god piše o liturgiji.«'

Merčev život otada poprima jaku liturgijsku značajku, i otada liturgija za njega postaje sve više život, i to život s Kristom i Crkvom, ona mu zapravo pomaže ostvariti njegovo jedinstvo s Kristom i Crkvom.

Merčevo oduševljenje za liturgiju još više se učvrstilo i produbilo za vrijeme njegova boravka u Parizu, gdje je on iskoristio sve mogućnosti da što dublje zađe u duh i bogatstvo liturgije. Tome je sigurno mnogo pridonijelo njegovo svagdašnje sudjelovanje na misi, pričesti i svečanim liturgijskim obredima u poznatim centrima liturgijskog života u Parizu. Tako gospođa Michaut, kod koje je stanovao, spominje da je svakog dana išao na misu i na pričest kod benediktinki u Rue Monsieur, ili kod lazarista u Rue Sèvres.* Sam Merz nabraja razna mjesta pobož-

« A. ČEPULIĆ, *Iz dačkih dana dra Ivana Merza*, u *Orlovska misao* 9 (1927/28) 133.

' D. ŽANKO, *Dr Ivan Merz — sjedinjen s Kristom, moli sv. misu*, u *Život s Crkvom* 8 (1938) 193.

8 Usp. D. KNIEWALD, *Dr. Ivan Merz (otipkano pisacim strojem)*, Zagreb 1964., str. 321.

nosti i liturgije, koja su privlačila Parižane: misionari u Rue de Bac, crkve: Saint-Séverin, Saint-Sulpice, Notre-Dame, u Montmartreu i u Clermonteu. Sigurno su sva ta mjesta odigrala veliku ulogu u Merčevu liturgijskom formiranju.

Svakako posebnu i jedinstvenu ulogu imala je kapela benediktinki u Rue Monsieur. Ta je kapela odigrala veliku ulogu u formiranju mnogih, posebno intelektualaca i francuskih i drugih. U njoj su uživali u liturgijskim obredima: F. Coppée, F. Brunetière, J. K. Huysmans, te Holandanin M. von der Meer de Walcheren. U njoj se pod utjecajem liturgije obratiše intelektualci André de Bavier i M. Lucien Puel de Lobel." Poznati pisci opisali su u svojim romanima utjecaj te kapele, kao Huysmans u *En Route* i u *Oblat* i M. von der Meer de Walcheren u *Journal d'un Converti*.

Merz je najviše pohadao tu kapelu i u njoj upijao u sebe ljepote i smisao liturgije. U liturgijskim obredima nije ostajao pasivan, nego je u njima aktivno sudjelovao i duboko ih u svojoj nutrini proživljavao. To nam svjedoči njegov opis obreda oblačenja jedne benediktinske novakinje, generalove kéeri, kojemu je on prisustvovao u Rue Monsieur. On je posve zaronio u taj obred, sve je proživljavao u svojoj nutrini.*"

Čitav Merčev studij u Parizu pridonosio je sve većem produblivanju njegove vjere i sve jačem liturgijskom usmjeravanju, ali posebnu ulogu je u tome odigralo njegovo proučavanje života francuskih pisaca, narose obraćenika, te proučavanje utjecaja liturgije na te pisce. Merz je htio što temeljitije upoznati duh liturgije, zato je i počeo istraživati utjecaj liturgije na francuske pisce. Tako nastaje njegova doktorska radnja: »Utjecaj liturgije na francuske pisce od Chateaubrianda do naših dana.« (naravno Merčevih).

Smatramo da je izrada te radnje omogućila Merzu zaista duboko upoznavanje liturgije, njezina značenja, njezina duha i nadasve njezine uloge u formiranju pravog vjernika i da je to bila zadnja faza Merčeva liturgijskog dozrijevanja i njegove potpuno liturgijske orijentacije." To mišljenje potvrđuje i Jure Radić: »Izrada takve liturgijske dizertacije bila je konačna faza u njegovoj liturgijskoj orijentaciji i izobrazbi.«⁸ Isto tvrdi i D. Žanko, koji kaže da se »prema svemu čini, da je Pariz izvršio na njega (Merza) najdublji utjecaj«⁹ i da je Merz »kroz litur-

8 Usp. R. SALOME, *La Vocation d'une Chapelle — Ches les Dames Bénédictines de la Rue Monsieur*, u *Revue des Jeunes* 2 (1917) 94—99. I. MERZ, *L'influence de la liturgie sur les écrivains français de Chateaubriand à nos jours*, Zagreb 1923., str. 259; 263—267; 366.

10 Usp. I. MERZ, *Obred oblačenja novakinje*, u *Franjevački vjesnik* 1 (1928) 18—21.

11 Usp. J. RADIĆ, *Liturgijska obnova u Hrvatskoj, Makarska 1966.*, str. 131, bilješka 17.

12 Isto.

13 D. ŽANKO, *Duša dra Ivana Merza*, u *Život* 5 (1938) 251.

gijsko-poetsku Francusku izradio svoju svetačko-liturgijsku fizionomiju do savršenstva«.**

Ovim smo prikazali jedinstveni put Merčeva vjersko-liturgijskog dozrijevanja i usmjerenja, a ovo je temelj i izvor svega njegova apostolskog i obnoviteljskog rada i njegova liturgijskog života.

2. *Liturgijski život i djelovanje Ivana Merza*

Kao i svi promicatelji modernog liturgijskog pokreta u svijetu, i on je živio s Crkvom kroz liturgiju: svakog dana je razmatrao 45 minuta po tekstovima dnevne mise, svakog dana je sudjelovao na misi s misalom u ruci i pričešćivao se, molio dnevno kronicu, a zadnjih godina i brevijar, posjećivao Svetotajstvo, čitao duhovno štivo... i tako duboko proživljavao misterije Crkve tokom crkvene godine i na taj način obogaćivao sebe životom Božje milosti te tako brzo posve zaronio u božanski život, a iz svega toga je očito da je bio pod posebnim utjecajem Božje milosti. To je zaista neobična stvarnost, pogotovo jer se radi o laiku, i to posve mladom.

Merz je tako »postao velikan duha, ali na koljenima, gdje je čovjek najbliže Bogu, a po tom i najveći i najjači... Na koljenima počiva i raste sva veličina dra Merza... Merz na koljenima u svojoj sobi, i u crkvi zadubljen u molitvu razgovara sa svojim Bogom, i tu se rađaju velike odluke, što potresaju čitavim bićem, programi i smjernice, koje će snažnim zahvatom svoje volje i obilnom pomoću izmoljenom s neba ostvariti. Na koljenima Merz crpi nebesku snagu iz nepresušnog vrela života — Euharistije .. .«**

Iz ovoga nam postaje posve razumljivo kako je Merz došao do uvjerenja da je liturgija najsigurnije i najbolje sredstvo za duhovni preporod i život u Bogu. Stoga je on postavio liturgiju i život s Crkvom kao temelj svega svoga duhovno-obnoviteljskog apostolata među hrvatskom katoličkom omladinom. Sva ta njegova aktivnost posve se temeljila na službenim principima i direktivama Crkve, to jest papa. Merz je posvetio čitav svoj kratki život i svoje natprosječne sposobnosti odgoju hrvatske katoličke omladine u crkvenom i liturgijskom duhu. Pokušavao je svojim člancima i brošurama, predavanjima i govorima te mnogobrojnim sastancima i svim drugim mogućim sredstvima, s mnogo entuzijazma i ljubavi, a danasve svojim primjerom, da razbudi sve i da potakne na autentičan liturgijski i crkveni život. Uspjesi njegove aktivnosti bili su zaista veliki, no prerana smrt spriječila ga je da učini još mnogo više.

* D. ŽANKO, *Misa u najnovijoj francuskoj literaturi*, u *Život* 9 — 10 (1938) 520.
15 S. BIRAČ, *Na koljenima*, u *Nedjelja* 22 (1944) 3.

3. Merčeva liturgijska misao

Merza najbolje upoznajemo iz onoga što je pisao, a pisao je mnogo. Veliku važnost ima njegov dnevnik, koji je, nažalost, malo pisao od studija u Parizu do kraja života. Veoma vrijedno djelo je njegova doktorska disertacija: »Utjecaj liturgije na francuske pisce od Chateaubranda do naših dana«. Napisao je i sedam manjih knjižica i preko 100 članaka, a od toga oko 25 članaka obraduje liturgijsku tematiku.

Merčeva doktorska teza o utjecaju liturgije na francuske pisce malo je kome poznata. Bilo bi korisno i zanimljivo analizirati je u posebnom predavanju. Ovdje ne možemo opširnije o njoj govoriti. Recimo samo da ju je Merz podijelio u tri dijela: liturgijski, antiliturgijski, i tzv. indiferentni pisci. U njoj analizira oko 500 djela od gotovo 60 poznatih pisaca. U tu je tezu trebalo uložiti veoma mnogo truda i Merz u njoj pokazuje veoma temeljito poznavanje pretežno francuskih pisaca i liturgijskog obnoviteljskog kretanja u Francuskoj od Gučrangerera do njegovih (Merčevih) vremena. Merz konstatira da su se mnogi pisci obratili pod utjecajem liturgije i da je liturgija nacionalni patrimonij francuskog naroda te podcrtava utjecaj benediktinaca, posebno pak dom Guérangerera, na obnovu liturgijskog života u Francuskoj. Sve svoje tvrdnje potkrepljuje citatima iz analiziranih djela.

U uvodniku »Katoličkog lista« napisano je: »Karakteristika ove opširne teze jest da je ona i ne htijući postala apologija liturgije. Na poseban način je potrebno naglasiti da se u jednom posve novom svjetlu pokazalo veliko značenje gregorijanskog pjevanja«¹⁶ D. Žanko pak napominje da je Merz tim golemim radom ušao u red najboljih specijalista o tom pitanju te bi mu i sami Francuzi bili zahvalni kad bi imali tiskanu tu njegovu savjesno obrađenu tezu o liturgijskim elementima u njihovoj golemoj i opširnoj literaturi.¹⁷

Od mnogobrojnih Merčevih članaka i raznih tema koje je obradio vao ograničujem se ovdje samo na njegovo pisanje koje se odnosi na liturgiju te ću dati samo sumaran prikaz glavnih liturgijskih ideja, koje je on propagirao i zastupao.

Premda Merz nije sustavno studirao teologiju, ipak je došao izvanrednom sigurnošću do točnih i, možemo reći, profetskih liturgijskih i teoloških gledišta i spoznaja. On je po naravi bio esteta, zato, bar u početku, promatra liturgiju kao veličanstvenu umjetnost, i to pod utjecajem francuskih pisaca. Ali on je brzo dozrijevaio te liturgija za njega postaje sve više pravi i bitni život Crkve. On naglašava i socijalnu ulogu i karakteristike liturgije: širi mir, jednakost i bratstvo, osobne inte-

¹⁶ Uvodnik u izvadak iz disertacije: I. MERZ, *Upliv liturgije na francusku književnost od Chateaubranda do danas*, u *Katolički list* 33 (1923) 394.

¹⁷ Usp. D. ŽANKO, *Misa u najnovijoj francuskoj literaturi*, u *Život* 9 – 10 (1938) 515.

rese podlaže zajedničkim, ujedinjuje ljude među sobom i povezuje ih s nebom.

Pio X. je kao bazu obnove svega u Kristu postavio svoj liturgijski program. I Merz postavlja liturgiju kao temelj svega svoga obnoviteljskog apostolata, jer smatra da je liturgija najmoćnije sredstvo obnove svega u Kristu. A da bi ta obnova bila što dublja i plodonosnija, preporučuje: prije svega temeljito poznavanje vjere, da bismo mogli razumjeti bogatstvo misala i liturgije. Zatim svagdašnje razmatranje po tekstovima dnevne mise, koje je potrebno pročitati uveče prije. Razmatranje se obavlja prije mise, stvaraju se konkretne, a ne općenite odluke; za vrijeme mise moramo moliti misu, a ne nešto drugo; kod liturgije moramo sudjelovati aktivno s razumijevanjem i radošću, a ne pasivno i mehanički. Ako tako sudjelujemo kod liturgije, najbolje ulazimo u misterij Krista i Crkve, a to nam omogućuje najbolju obnovu i preporod u Kristu.¹⁹

Merz je ispravno shvatio važnost liturgije za osobni susret s Bogom i za čitavu duhovnu obnovu. Bio je pak uvjeren da je misa srce liturgije i da bez mise nema pravoga liturgijskog života. Zato je najviše pisao i najzanosnije govorio upravo o misi, o aktivnom sudjelovanju, o misalu, o pričesti, o gregorijanskom pjevanju. Sve ono što je o tome govorio i pisao, potvrđivao je svojim životom, jer je kod mise sudjelovao svaki dan s misalom u ruci i dnevno se pričješćivao. Naglašuje da misa mora biti centar našega dana i da za vrijeme nje moramo zaboraviti druge preokupacije i brige života." Kaže da je najveća stvar u Crkvi misa i da se na oltaru događaju najveća čuda na svijetu. U misi se događa pravi socijalni čin: molitva i žrtva za sve ljude i u ime svih ljudi. Misne molitve su remek-djela književnosti i muzike."*

Za njega je idealna misa pjevana, jer je i Isus na zadnjoj večeri slavio misu pjevajući. Također i u prvim stoljećima kršćanstva narod i svećenik kod mise su stalno i naizmjenično pjevali." Zatim, svečana pjevana misa bolje odgovara dostojanstvu obreda, te pjevajući ujedinjujemo svoje glasove s nebeskim pjevanjem hvale i slave Bogu, a pjevanje ujedno i nas obogaćuje i ujedinjuje."

¹⁸ Usp. I. MERZ, *Dnevnik*, 755; 793; 645–646; Isti, *Influence*. . . 239–243; 258–267; Isti, *Razmatranje o Rimskom misalu*, u *Hrvatska Prosvjeta* 3–4 (1922) 81–84; Isti, *Liturgija i sv. Franjo Saleški*, u *Franjevački vjesnik* 4 (1928) 103; Isti, *Nešto o ljepoti rimokatoličke liturgije — SSvjedočanstva suvremenih francuskih književnika* u *Život* 5 (1924) 260–267; Isti, *Liturgija i umjetnost*, u *Život* 6 (1924) 336–340; Isti, *Duhovna obnova po liturgiji*, u *Luč* 1 (1924) 17.

¹⁹ Usp. I. MERZ, *Liturgijska predavanja u Zajebu*, u *Nedjelja* 18 (1924) 2–3. Isti, *Liturgijski kutić*, u *Posestrimstvo* 3 (1924) 35–36. Isti, *Duhovna obnova po liturgiji*, u *Luč* 1 (1924) 11–17. Isti, *U krilu svete liturgije*, u *Hrvatska Prosvjeta* 12 (1924) 510–518.

20 I. MERZ, *Dnevnik*, 482.

21 I. MERZ, *Duhovna obnova po liturgiji*, u *Luč* 1 (1924) 13.

22 Usp. Isti, *Liturgijski kutić*, u *Posestrimstvo* 3 (1924) 37.

23 Usp. Isti, 36–37. Isti, *Liturgijski kutić*, u *Posestrimstvo* 5 (1923) 84. Isti,

U krilu svete liturgije, u *Hrvatska Prosvjeta* 12 (1924) 512. Isti, *Liturgija i sveti*

Merz ističe da će pjevanje postići svoju svrhu ako bude zaista liturgijsko, a to je onda ako odgovara dijelovima mise, liturgijskom vremenu i blagdanu dana.^{^*} Prihvaća i česito naglašuje odgovor Pija X. nekome koji ga je pitao što će za vrijeme mise pjevati: »Sinko, ne pjeva se za vrijeme mise, nego se pjeva misa.«^{^^} Zato Merz zahtijeva da se za vrijeme mise ne pjevaju one pučke popijevke koje nemaju ništa zajedničko s misom. Mogu se pjevati samo one koje su svojom formom i sadržajem prikladne da dadu hvalu Bogu, i to tako da ne smiju ometati aktivno praćenje mise. Merz s tugom primjećuje da su mnogi daleko od toga ideala.^{^*}

On pak neumorno upozorava i potiče i riječima, i na predavanjima, i u člancima da bi kod mise trebalo aktivno sudjelovati, s misalom u ruci, moleći i prateći misu zajedno sa svećenikom, a ne moliti neke druge molitve preko mise. Zato on u članku *Razmatranje o Rimskom misalu* s oduševljenjem pozdravlja prvo izdanje »Rimskog misala« od prof. Kniewalda i poziva sve vjernike, a posebno mladež da misal prihvate svom dušom, da ga nose i u školu i u crkvu, na igralište i na put i da uče napamet mnoge stvari iz njega. Uvjeren je da će misal pridonijeti vjerskom, moralnom i liturgijskom preporodu u hrvatskom narodu, ako se dobro iskoristi. Piše i o ljepoti časoslova.^{^'}

U svom članku *Isus prijatelj malenih* piše kako su se neki pisci oduševili čitajući divne stranice misala i časoslova.^{^*} U *Posestrimstvu*, glasniku Orlića, u Liturgijskom kutiću pisao je u više brojeva o upotrebi misala i poticao njih i sve vjernike da kod svake mise imaju misal u rukama, jer se jedino na taj način može potpuno doživjeti misa i liturgija. Misal nam, naime, pomaže i omogućuje da živimo crkvenu godinu po liturgiji. Potiče sve da se kod mise i pričeste, jer je misa bez pričesti na neki način »nepotpuna« s obzirom na naše sudjelovanje. Pričest je vrhunac cijele liturgije, ona mora biti i centar života svakog vjernika, sav naš dan mora biti kristocentričan, to jest usmjeren prema pričesti. Toga su bili svjesni prvi kršćani.^{^'}

Od Orlova i Orlića zahtijeva Merz mjesečnu, a po mogućnosti i dnevnu pričest, koja mora biti temelj, korijen i izvor orlovstva.^{''} Uvijek

Franjo Saleški, u *Franjevački vjesnik* 4 (1928) 105. Isti, *Razmatranje o Rimskom misalu*, u *Hrvatska Prosvjeta* 3—4 (1922) 85.

24 Usp. I. MERZ, *Liturgijski kutić*, u *Posestrimstvo* 5 (1923) 84—85.

25 Usp. I. MERZ, *Liturgijski kutić*, u *Posestrimstvo* 3 (1924) 37

2« Usp. Isti, *Liturgijski kutić*, u *Posestrimstvo* 8 (1925) 118—119. Isti, *Preporod crkvene glazbe*, u *Narodna Politika* 6 (1923) 2.

27 Usp. Isti, *Razmatranje o Rimskom misalu*, u *Hrvatska Prosvjeta* 3—4 (1922) 81—87.

28 Usp. Isti, *Isus prijatelj malenih*, u *Katolički List* 43 (1925) 551—552.

29 Usp. Isti, *Duhovna obnova po liturgiji*, u *Luč* 1 (1924) 17.

39 Usp. Isti, *Zlatna knjiga hrvatske orlovske omladine*, Zagreb 1924, str. 14. J. VRBANEK, *Dr Ivan Merz, Vitez Kristov*, Zagreb 1943, str. 124—125.

i neumorno naglašava da bi sve naše molitve trebale biti liturgijske, a ne sentimentalne. Kaže: »Naša će pobožnost biti samo onda valjana i djelotvorna ako je liturgijski točna i ispravna. Naša nabožnost treba da živi s Crkvom, onda će biti najčišća i najljepša ako se drži onih oblika koje je Crkva odredila i posvetila kao oblike molitve i duhovnog života.«¹ I privatna molitva, ako je liturgijska, u isto je vrijeme i univerzalna i socijalna, ali se još više preporučuje zajednička liturgijska molitva jer nam ona povećava svijest da smo braća i djeca zajedničkog Oca.²*

Merz je mnogo pisao i o obnovi crkvenog pjevanja. Kaže da je Crkva stalno pjevala i u katakombama i nad katakombama. Gdje se crkveno pjevanje zanemaruje, zanemaruje se velika i sveta tradicija. Ako želimo obnoviti kršćanski život, moramo obnoviti crkvene običaje i tradiciju, dosljedno tome i crkveno pjevanje." On iznad svega cijeni i daje prednost gregorijanskom pjevanju, ali daje mjesto i vokalnoj polifoniji. Preveo je i komentirao uvod i neke dijelove *Motu Propno — de mušica sacra. Tra le sollicitudini.*³ Komentirao je i pismo Pija X. *De mušice sacrae instauratione.*⁴ Pisao je i o gregorijanskom pjevanju i branio ga, te prikazao ljepotu i značenje toga pjevanja.⁵

Kaže da treba njegovati i pučke popijevke, jer su i one izraz bogatstva narodnog genija, ali njima daje mjesto uglavnom izvan liturgijskih funkcija, osim onih koje po duhu i sadržaju odgovaraju liturgiji.⁶

Protivan je koncertima u crkvi, što je u ono vrijeme bilo u modi, ako nisu organizirani u liturgijskom duhu.⁷

Pisao je o crkvenoj godini, ali na meditativan i egzortativan način i to pretežno u *Posestrimstvu*, a o ljepoti crkvene godine u *Životu P*

Dok je bio mlad, davao je prednost staroslavenskom jeziku u liturgiji i mislio je da bi trebalo zadržati i uvesti u liturgiju nacionalne elemente i vlastitosti pojedinih naroda, pa čak i narodni jezik, da bi se tako liturgija približila mentalitetu i običajima tih naroda. On, nadalje, kaže da će slavenski narodi u budućnosti ući u jedinstvo Crkve i obogatiti je svojim specifičnim vrijednostima i tako pridonijeti njezinu razvo-

di 1. MERZ, *Liturgijski kutić*, u *Posestrimstvo* 1 (1922) 12.
 S2 Usp. Isti, *Duhovna obnova po liturgiji*, u *Luč* 1 (1924) 17. Isti, *Liturgijska predavanja u Zagrebu*, u *Nedjelja* 18 (1924) 2—3.
 3S Usp. 1. MERZ, *Crkveno pjevanje*, u *Katolički Tjednik* 23 (1927) 3.
 84 Usp. Isti, *Liturgijski kutić*, u *Posestrimstvo* 4 (1924) 57—58.
 s« Usp. Isti, *Liturgijski kutić* u *Posestrimstvo* 5—6 (1925) 84—85.
 88 Usp. Isti, *Liturgijski kutić*, u *Posestrimstvo* 7 (1925) 102—105. Isti, *Božićno pjevanje kod otaca franjevacu*, u *Katolički list* 3 (1925) 35—37. Isti, *Gregorijanska glazba*, u *Život* 1 (1928) 34—38. Isti, *Art pour Dieu*, u *Hrvatska prosvjeta* 3 (1925) 73—76; 5 (1925) 123—125.
 37 Isti, *Liturgijski kutić*, u *Posestrimstvo* 8 (1925) 118—119. Isti, *Preporod crkvene glazbe*, u *Narodna Politika* 6 (1923) 2.
 38 Isti, *Crkveni koncerat*, u *Narodna Politika* 69 (1923) 2. Isti, *Preporod crkvene glazbe*, u *Narodna Politika* 6 (1923) 2—3.
 3" Usp. Isti, *Liturgijski kutić*, u *Posestrimstvo* 3 (1922) 43—44; 4 (1923) 67—69; 5 (1924) 103—105; 8—9 (1924) 161—166; 10 (1924) 189—193. Isti, *Ljepota crkvene godine*, u *Život* 4 (1926) 214—220.

ju. Običaji i vlastitosti pojedinih naroda, koji će u budućnosti doći više do izražaja u Crkvi, ujedno će pomoći i pridonijeti da pojedine istine zasjaju u pravom svjetlu i potpunoj veličini. Sve to bi imalo i ekumensku vrijednost.*" Međutim, Merz je kasnije, pod utjecajem dom Guérangera, zastupao mišljenje da je latinski jedini jezik Crkve.**

Pisao je i o mnogim drugim manje važnim stvarima, ali sve o čemu je pisao odaje njegovo duboko poznavanje duha liturgije.

4. *Merz u svjetlu II. vatikanskog sabora i pokoncilskih odredaba*

Merz je bio pod jakim utjecajem dom Guérangera i podržavao je neke njegove ideje, koje se poslije II. vatikanskog sabora i pokoncilskih odredaba ne mogu nikako održati.

a) Ono što ne ostaje od Merza

Spomenimo to sasvim ukratko! — Vidjeli smo da je Merz u mladosti davao prednost staroslavenskom jeziku pa je zastupao mišljenje da bi Crkva morala crkvene forme približiti mentalitetu i običajima pojedinih naroda te zadržati u liturgiji narodni jezik i razne nacionalne elemente i običaje, pa bi tada liturgija više privlačila ljude, a to sve pridonijelo bi liturgijskoj obnovi. Bio je uvjeren da će doći vrijeme kad će se sve to ostvariti u liturgiji.

Te Merčeve profetske i duboke ideje počinju se ostvarivati s II. vatikanskim saborom, jer se uvodi narodni jezik i ujedno se određuje da treba poštovati, čuvati i promicati duhovne osobine i obilježja i raznolikosti pojedinih naroda i rasa, te ih pokatkad pripustiti i u liturgiju, ako su u skladu s liturgijskim duhom (SC 37 i 38).

Nažalost, kasnije je Merz potpao pod utjecaj dom Guérangera te nije ostao dosljedan tim svojim osobnim stavovima, pa se njegovo kasnije mišljenje da je latinski jedini jezik liturgije za sva vremena, danas više ne može prihvatiti.

Ne možemo posve prihvatiti ni njegovo promatranje liturgije kao umjetnosti, jer bi to danas u neku ruku bio arheologizam. Ipak dopuštamo da umjetnički posebno nadarenim ljudima promatranje liturgije pod tim vidom može pomoći da zađu duboko u duh i smisao liturgije. Takav je bio i Merz. Ali i kod njega je liturgija od umjetnosti sve više postajala život i žrtva.

Usp. Isti, *Dnevnik*, 32; 621—622.

41 Usp. Isti, *Razmatranje o Rimskom misalu, u Hrvatska prosvjeta* 3—4 (1922) 85—86.

Merz je dopuštao i razmatranje preko mise do pretvorbe, ako se nikako nema drugoga vremena za razmatranje, premda je naglašavao da to treba izbjegavati. Mi danas ni to ne možemo prihvatiti.

Ne zadovoljava nas ni njegovo sasma meditativno pisanje o crkvenoj godini. Ima još nekih manje važnih Merčevih mišljenja koja danas ne možemo posve prihvatiti.

b) Trajna Merčeva vrijednost

Većina Merčevih ideja, i to upravo onih glavnih i bitnih, na kojima je on gradio sav svoj apostolat, posve je u skladu s naukom i postavkama II. vatikanskog sabora, pa tako imaju trajnu vrijednost.

Merz govori da se u Crkvi, mističnom tijelu Kristovu, nastavlja djelo proslave Boga i spasenja ljudi, a to se ostvaruje u liturgiji, po sakramentima, obredima i molitvama. Svi članovi Crkve imaju u tome svoju ulogu, jer svaki na svoj način mora propovijedati i svjedočiti Krista. U tome nas sve pomaže Duh Sveti. Iste ove ideje i misli nalaze se i u koncilskoj Konstituciji o liturgiji (SC 2, 5, 6 i 7).

Po Merzu je najbolja učiteljica duhovne obnove i preporoda Crkva, koja to vrši po liturgiji pod utjecajem Duha Svetoga. Liturgija je razgovor Zaručnice-Crkve s Kristom-Zaručnikom, koji je stalno prisutan u Crkvi, posebno u liturgiji, gdje se skupa s nama žrtvuje. Tako se mi u liturgiji s Kristom klanjamo Ocu u Duhu i Istini u ime svih ljudi, a to nas posvećuje. Koncilaska Konstitucija govori isto, to jest da se djelo spasenja koje se nastavlja u Crkvi, ostvaruje u liturgiji u Kristu Isusu snagom Duha Svetoga, jer je Krist stalno prisutan u Crkvi, posebno u Hturgijskim činima, po kojima se Bogu daje savršena slava i ljudi se posvećuju (SC 6 i 7).

Merz kaže da po litrugiji već na zemlji počinjemo pjevati slavu Bogu, što nam pruža nadnaravnu radost, pa tako na neki način već anticipiramo nebesku liturgiju. Posve istu misao donosi Konstitucija u br. 8. — Merz je uvjeren da se ne može ostvariti vjerska obnova bez života s Crkvom po liturgiji. Za njega je liturgija pravi, objektivni, privlačni, veličanstveni i univerzalni život Crkve, ona je izraz duše Crkve. Misa i pričest su centar i vrhunac života i liturgije. Euharistija je temelj obnove i izvor života. Koncil upotrebljava iste riječi: »Liturgija je vrhunac kojemu teži djelatnost Crkve, i ujedno izvor iz kojega proistječe sva njezina snaga« (SC 10). Koncil dalje kaže da je liturgija, a napose Euharistija, izvor milosti i posvećenja i proslava Oca u Kristu (SC 10).

Vidjeli smo da Merz traži da molitva bude promišljena, svjesna, iz srca, s dobrom nakanom. Prednost daje liturgijskoj molitvi pred osobnom, no ne isključuje ni tu molitvu, nego i na nju potiče, ali zahtijeva da bude liturgijski ispravna. Kad osobna molitva odgovara duhu liturgije, ona postaje univerzalna i liturgijska. Ispravno upozorava da vri-

jednost molitve ne ovisi o dužini, te da je vjera bez molitve mrtva, jer je molitva razgovor s Bogom i priznanje Boga. I Konstitucija govori o potrebi osobnih molitava, koje moraju biti u skladu s liturgijskim vremenom i liturgijom i inspirirane od nje (SC 11, 12 i 13).

Merz naglašava potrebu liturgijskog odgoja svećenika, članova katoličkih organizacija i svih vjernika, da bi mogli živjeti s Crkvom po liturgiji. To je bio program njegova rada i djelovanja. Posve slične direktive o liturgijskom odgoju i formaciji nalaze se u liturgijskoj Konstituciji (SC 14–19). — Merz je naglasio i važnost Svetog pisma u liturgijskim obredima. Poticao je da u liturgiji svatko vrši ono što na nj^a spada, da bude aktivan. Ističe da vjerski i liturgijski život u biskupiji ovisi o biskupu, i u župi o svećeniku. Daje važnost i harmoniji i ljepoti obreda. Sve to nalazi se u koncilskoj Konstituciji (SC 24; 27–30; 34–35; 41–42).

Merz je ukazao i na socijalne oznake liturgije: širi mir, jednakost i bratstvo, osobne interese podlaže zajedničkim, ujedinjuje ljude među sobom i povezuje ih s nebom. Sve to ima trajnu vrijednost, a Konstitucija kaže da u liturgiji ne smije biti razlike u postupanju prema osobama ili staležima, molitve se pak govore u ime svega puka (SC 32, 33).

Kod dom Guerangera je bio slabo razvijen pastoralni aspekt liturgije, a Merz je upravo liturgijskom pastoralu posvetio veliku pažnju. — Koncilaska Konstitucija također daje veliku važnost pastoralnom liturgijskom aspektu (SC 43–46).

Za Merza je Euharistija centar liturgije i liturgijskog života, pa euharistijski misterij zauzima glavno mjesto i u njegovu životu i apostolatu. Zato je on i govorio da misa mora biti centar dana te zauzimati glavno mjesto u životu svakoga vjernika, jer se tu ovjekovječuje Kristova žrtva za ljude i u ime svih ljudi. Plodovi mise su jedinstvo, ljubav, sloga, a duša se ispunja milošću. Vrhunac i centar mise je pretvorba i pričest. — Posve slične izraze o misi upotrebljava koncilaska Konstitucija u br 47.

Vidjeli smo kako se Merz zalagao za pjevanu misu, jer nas ona na neki način već uvodi u nebesku liturgiju, povezuje nas međusobno i s Bogom, ali je naglašavao da to pjevanje mora biti liturgijsko, po mogućnosti gregorijansko. O dostojanstvu i važnosti muzike i pjevanja u liturgiji govori posve slično i Konstitucija ubr. 112–113.

Smatramo da je Merčeva najveća briga bila da katoličku omladinu i vjernike nauči i potakne da sudjeluju aktivno i svjesno kod mise s misalom u ruci, jer bez aktivnog sudjelovanja nije moguća vjerska obnova. Ako mole iz misala, onda proživljavaju crkvenu godinu u liturgijskom duhu, te skupa sa svećenikom prinose nebeskom Ocu žrtvu za sve ljude i u ime svih ljudi. Sve te Merčeve ideje imaju trajnu vrijednost te su jasno naglašene i u koncilskoj Konstituciji br. 48, ali Merz ih je zastupao gotovo 40 godina prije Konstitucije.

Kako je Merz bio ispravno liturgijski usmjeren, razumljivo je da je zaključio da je misa bez pričesti nepotpuna s obzirom na naše sudjelovanje. Naime, kaže Merz, mi u misi prinosimo sebe skupa s Kristom, a taj prinos je potpun jedino ako svrši s pričešću. Ona mora biti centar i vrhunac dana vjernika, jer je ona i vrhunac liturgije. I Konstitucija kaže da je najsavršenije sudjelovanje u misi »kad vjernici nakon svećenikove pričesti blaguju Tijelo Gospodnje od te iste žrtve« (SC 55).

Merz opisuje ljepotu i bogatstvo časoslova i njegovu važnost za liturgijski život te se divi Crkvi, koja u časoslovu neprekidno pjeva slavu Bogu. Sam ga dnevno moli te i druge potiče na to. I koncilna Konstitucija kaže da Crkva u časoslovu neprestano hvali Gospodina i moli za spas svijeta i da je časoslov izvor pobožnosti. Zato potiče i vjernike da ga mole (SC 83 si.).

Već spomenusmo da je Merz posebnu važnost davao crkvenom pjevanju. U Crkvi treba da se osjećaju radost i nada, a tome pridonosi pjevanje, koje je Crkva oduvijek gajila. Da bi pjevanje odgovaralo svojoj ulozi, treba da se slaže i s liturgijskim činima i vremenom, to jest mora biti povezano s liturgijom. Posve slično govori Konstitucija u br. 112–114. Merz je davao posebno mjesto koralu, a to je Crkva i prije naglašavala, a Koncil je ponovo potvrdio u br. 116. Koncil ne isključuje ni polifoniju ni druge vrste glazbe, ako odgovaraju duhu liturgijskog čina (SC 116). Na isti način govorio je i pisao Merz.

Merz se borio protiv pučkih pjesama, koje ne odgovaraju liturgijskom duhu, a bile su uvedene u liturgiju. Ali je poticao i zalagao se da se njeguju tradicionalne narodne religiozne pjesme, jer su one izraz narodnog vjerskog genija. I Koncil naređuje da se »brižljivo njeguje pučko vjersko pjevanje« — prikladno za pobožne i svete vježbe, ali se u liturgiju može uvesti jedino ako odgovara duhu liturgijskog čina (SC 118).

Merz se zalagao za obnovu crkvenog pjevanja prema direktivama Pija X. i poticao je na to sve vjernike, napose članove katoličkog pokreta, sjemeništa, samostane, razne crkvene škole i časopis *Svetu Ceciliju*. Konstitucija kaže: »Treba da se uvelike cijeni poučavanje i vježbanje glazbe u sjemeništima, u novicijatima redovnika obaju spolova i u školskim domovima, kao i u ostalim zavodima i katoličkim školama« (SC 115).

Liturgiji je, kaže Merz, potrebno sačuvati nacionalne elemente i bogatstvo pojedinih naroda, ali treba udaljiti iz crkve slike i kipove koji nemaju umjetničke vrijednosti, a one s umjetničkom vrijednošću treba brižljivo čuvati. Ni umjetno cvijeće nije za crkve, a oltari se ukrašuju s malo svijeća i malo cvijeća. Nadalje preporučuje da se pri izradi crkvenog ruha, paramenata, primijeni dekorativna umjetnost s nacionalnim motivima, pa bi se tako stvorio nacionalni stil pri uređenju crkava. Po-

sve identične i slične odredbe nalazimo u koncilskoj Konstituciji (SC 122 sL).

Poslije svega iznesenoga možemo s pravom zaključiti da je većina Merčevih ideja, misli i zaključaka, i to upravo onih glavnih i bitnih, na kojima je on gradio sav svoj apostolat, posve u skladu s naukom i postavkama II. vatikanskog sabora, pa tako imaju trajnu vrijednost. Treba, međutim, naglasiti da je on to propagirao gotovo 40 godina prije Koncila. Tako nam se Merz pokazuje kao vidovit čovjek, kao nagovjestitelj novih vremena u Crkvi, u liturgiji i u kršćanskom životu, vremena koja nalaze svoju potvrdu i novi poticaj s II. vatikanskim saborom i svoje ostvarenje u naše pokoncilsko vrijeme.

Vjerojatno je u modernom katoličkom i liturgijskom pokretu Ivan Merz jedinstvena osoba. Pokretači tih obnova u drugim zemljama bili su redovito ili veliki samostani ili poznate kleričke osobe. Kod nas je to veoma mladi katolički laik. Sav svoj ogromni apostolat razvio je, zapravo, u šest godina, bez sredstava, bez akademske teološke i liturgijske naobrazbe. Uza sve to kod njega nalazimo posve originalne misli i ideje, važne i nepredvidive za ono vrijeme, a počesto su izgledale i revolucionarne, koje su tek s II. vatikanskim saborom proglašene i uzakonjene, jer se gotovo normalno nalaze u Dokumentima Koncila, kao norma obnove i autentičnog kršćanskog života. Tako nam se Merz pokazuje kao zaista zaslužan i velik čovjek, koji je zacrtao profetske vizije pokoncilskih vremena i pripomogao da se razvije autentičniji kršćanski život mnogih hrvatskih katolika.

Sve ovo je on postigao jer je znao ići naprijed, neustrašivo širiti i braniti svoje ideje i poglede, i onda kada to nije bilo lako, kad je nailazio na zapreke, na nerazumijevanje, na protivljenje; ali on je uspio nadvladati sve to, u stvari odričući se samoga sebe. Zato je uspjeh morao doći, i došao je, bar kao početak.

Završimo riječima prof. Tommasa Federicija: »Tako kao laik, jedini od začetnika liturgijskih pokreta i obnova modernog vremena, Ivan Merz je dostojan da se nazove ljubljani, dragocjeni sin Crkve, izabrana duša. Božji ugodnik i da bude predložen kao primjer moderne svetosti, stvarne i življene.«⁴²

U ovome stoji značenje i veličina Ivana Merza. Uzet u svojoj cjelini, on stoji pred nama kao čovjek, apostol, propagator liturgije, svetac — da ga nasljedujemo.

42 T. FEDERICI, *Otkriće Ivana Merza, u Ivan Merz — glasilo Postulature* 1-2 (1975) 31.

IVAN MERZ — PROMOTER OF LITURGICAL REVIVAL IN CROATIA

Summary

Ivan Merz, a layman, very young, united his unusually penetrating genius with great knowledge, and -with his intuition and lucidity pointed to the real problems of the soul, society and future. That is how he could anticipate — not in full, naturally — all that the II Vatican Council partly sanctioned and partly encouraged in the field of the renewal of christian life through liturgy nearly 40 years later. Therefore we wish to present Ivan Merz as a promoter of liturgical revival in Croatia.

Ivan's truly unique religious-liturgical growth and orientation, began during the last years of his secondary schooling, made obvious progress during his studies in Vienna and particularly during the war, on the front, then during the continuation of his studies in Vienna, and it became fully formed and completed during his studies in Paris. Like other promoters of the liturgie movement all over the world, Ivan also lived with the Church through liturgy and he made liturgy the base and the means of his apostolate among Croatian catholic youth. He had a correct conception of the importance of liturgy not only in the life of an individual, but also in the renewal of all christian life^ He considered the mass to be the heart of liturgy. Accordingly, he stimulated active participation in the mass with missal in the hand and recommended daily holy communion; he evaluated liturgie singing correctly renouncing singing that was not in the liturgical spirit; he required prayers to be liturgically correct and raised many other liturgical questions.

Obviously, the majority of Merz's ideas — the more important and main ones — were in harmony with the teaching and constitutions of the II Vatican Council later and have, therefore, lasting value. In this light Merz appears as a visionary forecasting new times in the Church in liturgy and in christian life. These new times have found confirmation and new stimuli with the II Vatican Council and realisation in our post-council days. The appearance of Ivan Merz, a very young layman was unique in the modern catholic liturgical movement, since the initiators of these renewals in other countries were regularly big monasteries or well known members of the clergy. »Thus Ivan Merz deserves to be called a beloved, precious son of the Church, a soul chosen, a favourite of God and to be put as an example of modern, truly lived holiness. « (Tommaso Federici)